

התוכן:

מפקודיך אתבונן: מצוות פרשת כי תבוא
בפרשת השבוע: סיפור יצי"מ בהבאת ביכורים
להיות יהודי: הבנת עניין הקדושה
שאל נא: באר היטב - בשבעים לשון

מִתְחַבְּרִים

יהדות מתוך הזדהות

פרשת כי תבוא | גיליון מס 64 | אלול תשפ"ד

מפקודיך אתבונן (תהילים קיט, קד)

מצוות פרשת כי תבוא

1.	בה"ג, רס"ג	להפריש ביכורים ולהביאם למקדש	(דברים כו, ב) ולקחת מראשית כל פרי האדמה וגו' ושמת בטנא והלכת אל המקום וגו' (כו, י) ועתה הנה הבאתי וגו' והנחתו לפני ה"א
2.	עבד המלך עפ"י ספרי בגירסת הגר"א	להביא ולהניף ולהניח את הביכורים לפני המזבח	(כו, ג) ובאת אל הכהן וגו' ואמרת אליו הגדתי היום לה"א כי באתי אל הארץ וגו' (כו, ה) וענית ואמרת לפני ה"א ארמי אבד אבי
3.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	להיות מכיר טובה על חסדי ה' ולא כפוי טובה	(כו, ה) וענית ואמרת לפני ה"א ארמי אבד אבי וירד מצרימה ויגר שם וגו' ויציאונו ה' ממצרים (כו, י) והשתחוית לפני ה"א
4.	חינוך תר"ו: מ"ע סה"מ מ"ע קלב סמ"ג עשין קמ	לקרוא פרשת ארמי אובד אבי בהבאת ביכורים	(כו, יג) ואמרת לפני ה"א בערתי הקדש מן הבית וגו' עשיתי ככל אשר צויתני. השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל
5.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	להודות לה' על יציאת מצרים ונתינת הארץ	(כו, יד) ולא אכלתי באוני ממנו (כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא
6.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	להשתחוות לה' כשבאים לעזרה	(כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא
7.	מצוות שנשמטו ממנו המצוות	להקריב שלמים ולומר שירה בהבאת ביכורים	(כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא
8.	בה"ג	לבער הקודש מן הבית ולתת כל הנתינות בשנה השלישית	(כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא
9.	חינוך תר"ו: מ"ע סה"מ מ"ע קלא סמ"ג עשין קלח	להתודות ודוי מעשר	(כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא
10.	חינוך תר"ח: מ"ל"ת סה"מ ל"ת קנא סמג לאווין רסב	שלא לאכול מעשר שני באנינות	(כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא
11.	חינוך תר"ט: מ"ל"ת סה"מ ל"ת קנ סמ"ג לאווין רסג	שלא לאכול מעשר שני בטומאה	(כו, יד) ולא בערתי ממנו בטמא
12.	חינוך תר"י: מ"ל"ת סה"מ ל"ת קנב סמ"ג לאווין רסד	שלא להוציא דמי מעשר שני בדברים שאינם מאכילה ושתייה	(כו, יד) ולא בערתי ממנו למת
13.	תועליות הרלב"ג	לדעת שהתורה והמצוות	(כו, יט) ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהלה ולשם ולתפארת ולהיותך עם קדש לה"א כאשר דבר:
14.	מצוות שהשמיטום מוני המצוות	להקים אבנים בירדן	(כו, ב) והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ וגו' והקמת לך אבנים גדולות. (יהושע ד, ט) ושתיים עשרה אבנים הקים יהושע בתוך הירדן תחת מצב רגלי הכהנים.
15.	בה"ג	להקים אבנים גדולות כשנכנסים לארץ ולכתוב עליהם את דברי התורה	(כו, ב) והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ וגו' והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם בשיד וגו' וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך וגו'
16.	עבד המלך	לדעת שה' בחר בנו להיות עם סגולה וגוי קדוש ולהיות עליון על כל העמים	(כו, יח) וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה וגו' ולתתך עליון על כל הגוים וגו' ולהיותך עם קדוש לה"א וגו'.
17.	עבד המלך	שיקבל על עצמו לשמוע בקול ה' ולהיות נאמן לקיום התורה והמצוות	(כו, יח) את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמוע בקלו:

18.	עבד המלך על פי אור זרוע	לעסוק בשבח השי"ת בשירות ותשבחות והילולים	(כו, יז) את ה' האמרת
19.	מצוות שהשמיטום מוני המצוות	לבנות מזבח ולהעלות עולות ושלמים לרגל מעמד הביאה לארץ	(כו, ה) ובנית שם מזבח לה' א וגו' והעלית עליו עולת לה' א. וזבחתי שלמים ואכלת שם ושמת וגו'
20.	ראב"ד	לבנות מזבח אבנים שלמות	(כו, ו) אבנים שלמות תבנה את מזבח ה' א והעלית עליו עולות
21.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	לדעת שבאנו בברית עם ה' וזכיתנו בארץ היא כשנשמור את כל מצוותיו	(כו, ט) וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' א. ושמעת בקול ה' א וגו' אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים וגו'
22.	עבד המלך עפ"י חז"ל	לעסוק בתורה ביגיעה ולהתבונן היטב בדבריה	(כו, ט) וידבר משה והכהנים הלויים אל כל ישראל לאמר הסכת ושמע ישראל היום הזה נהיית לעם לה' א. ושמעת בקול ה' א וגו'
23.	בה"ג רס"ג	פרשת ברכות וקללות בהר גריזים ועיבל	(כו, יא) ויצו משה את העם ביום ההוא לאמר. אלה יעמדו לברך את העם על הר גרזים בעברכם את הירדן וגו'
24.	עבד המלך על פי חפץ חיים פתיחה	איסור חמור להכות רע בסתר	(כו, כד) ארור מכה רעהו בסתר ואמר כל העם אמן.
25.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	פשע חמור מי שפורק מעצמו ואינו מקבל עליו עול התורה והמצוות	(כו, כו) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן.
26.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	להקים בכל דרך את התורה בישראל	(כו, כו) ארור אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם ואמר כל העם אמן.
27.	חינוך תרי"א: מ"ע סה"מ מ"ע ח סמ"ג עשין ז	ללכת בדרכי ה' יתברך	(כח, ט) יקימך ה' לו לעם קדוש כאשר נשבע לך כי תשמר את מצות ה' א והלכת בדרכיו.
28.	בה"ג יראים רכ סמ"ק	לבקר חולים, לנחם אבלים	(כח, ט) והלכת בדרכיו
29.	בה"ג	שלא לסור מכל דברי התורה	(כח, יד) לא תסור מכל הדברים
30.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	לדעת שאם נשמע בקול ה' יבואו עלינו כל הברכות ושיגונו	(כח, א) והיה אם שמוע תשמע בקול ה' א לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום ונתנך ה' א עליך על כל גויי הארץ. ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' א. וגו'
31.	הוראות ודרכי מוסר שיש ללמוד ממצוות התורה	לדעת שאם לא נשמע בקול ה' יבואו עלינו כל הקללות הכתובים בתורה.	(כח, טו) והיה אם לא תשמע בקול ה' א לשמור לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך.
32.	בה"ג יראים רנז	לעשות את כל דברי התורה	כט, ח ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם

בפרשת השבוע

סיפור יציאת מצרים בהבאת ביכורים למקדש

מבואר בגמרא (ברכות מט, א) שכל שלא הזכיר 'ברית' ו'תורה' בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו, אולם יש לעיין מניין תיקנו להזכיר את יציאת מצרים בבהמ"ז. ונראה שלמדוה ממקרא ביכורים שכל עניינה להודות על הארץ, שכרקע לכך מקדימים ומודים גם על כל הרקע וההיסטוריה של יציאת מצרים. מארמי אובד אבי וכל הפרשה כולה.

וחיפשתי בספרים ומצאתי בספר 'תפילה לדוד' להאדר"ת זל"ה שתמה בשאלה זו, שלא ידע מהו המקור להזכיר יציאת מצרים בברכת המזון ושם בהגדה הביאו בשם הגרי"מ טיקוצינסקי זצ"ל בזה"ל אחר חצות הלילה שעות קצרות טרם עלתה נפשו למרומים, מצטער אני על שלא מצאתי בדברי חז"ל מקור לכל עיקר זכירת יציאת מצרים בברכת המזון.

וב'ארץ צב' לגאון מקו'יגלוב כתב שלא נחשב שנעקרו ממצרים רק כשבאו לא"י שהיא הפכית למצרים ע"כ בברכת המזון שצריך להזכיר ארץ, שזה גמר יציאת מצרים מזכירים גם התחלת יציאת מצרים, וכמו שנאמר למשה בסנה הבטחת הארץ 'ולהעלותו מהארץ ההיא אל ארץ טובה ורחבה.

ובסידור 'צלותא דאברהם' כותב 'הזכרת יציאת מצרים בברכת המזון לא ידענא מי תקנו שאינו מתקנת חכמים אלא מנהג בעלמא, שתקנו לומר בברכה זו וברמב"ם לא נזכר זה כלל וכן בסדור רב עמרם גאון החדש שנדפס מהגניזה שבמצרים לא נזכר זה, לפי שאינו מתקנת חכמים, אלא מתוך שבמקרא ביכורים שהוא שבח על הארץ, מזכיר יציאת מצרים, הנהיגו להזכיר גם בברכת הארץ. וכאמור, תירוץ זה הוא נפלא מאד, כלומר, שבמקרא ביכורים למדנו שכל הודאה על הארץ כרוכה בהקדמת הרקע לכך, שלא באנו לארץ מארץ אחרת, אלא היינו עבדים לפרעה במצרים ולא היתה לנו ארץ כלל, והקב"ה הוציאנו משם והנחילנו את הארץ.

טבעי להיות יהודי

פרק מב: הבנת עניין ה"קדושה" בישראל

בפרקים הקודם העמדנו את כלל התורה והמצוות על שלש חלקים. והם: **א. משפט וצדקה. ב. הכרה במציאות ה' ועבודתו. ג. קדושה.** וביארנו שרק משלשתם יחד נבנה בניין היהודי. ומי שאינו משקיע באחד מהם, או שאינו רואה בו עיקר גדול אלא דבר צדדי, מחמיץ את כלל תמונת התורה, ומעוות את האיוון והשלימות שבבניין היהודי. והגדרנו מעט את שני החלקים הראשונים ועניינם בהתחברות להקב"ה. והחלונו לבאר מעט את החלק השלישי – 'המצוות שעניינם קדושה והתעלות'. שהן מצוות, שבעיקרם הם סגנון מהלך שמימי, הנהגות אלוקיות והדרכה מרוממת בסגנון קדוש, וביסודם התעלות והתרוממות מהארציות והחומריות. שכן נוכחות ה' בתוך בני ישראל מחייבת הנהגה יותר נעלית ומרוממת מאשר הנהגה ארצית פשוטה ורגילה, וכמו שכתוב בפרשת שמיני (ויקרא יא, מד) 'כי אני ה' אלוהיכם והתקדשתם והייתם קדשים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשתיכם בכל השרץ הרומש על הארץ'. (שם יט, ב) 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוהיכם'. ובתורת כהנים שם 'פמליא של מלך, מה עליה להיות דומה למלך'.

ובמסגרת זו נאמרו המצוות של מאכלות אסורות ואיסורי עריות, [ואכן הרמב"ם קבע שני עניינים אלו בספר 'קדושה'. ויבואר להלן]. וכמו כן כל המצוות הם במידת מה קדושה והתעלות, כלשון שתיקנו חכמים בברכת המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו', ולכאורה מיוסד על לשון הכתוב בפרשת ציצית (במדבר טו, מ) 'ועשיתם את כל מצוותי והייתם קדושים לאלוהיכם'.

וצריך לדעת את מהות הדברים, כיון שחוסר הידיעה מביא לידי חוסר שלווה ונחת, שהרי עצם התאוות הם צורך הגוף שברא ה' בקרבנו, ומטרתם לקיים את חיי האדם באכילה ושתייה, ומצוות הזיווג לקיום המין האנושי. ומדוע שיהא האדם נדרש לדכא טבע בריא התוסס בתסיסת חיים טבעית בקרבו.

והתשובה היא שכל אדם ואפילו גוי מרגיש שעיסוק רב בעניין זה הוא הנהגה של גסות ומעורר מיאוס. ולמשל כל אדם בריא בנפשו השומר על כבודו ומעמדו, מבין שאין ראוי לדבר בין רבים על ענייני צניעות, אף שהכל יודעים כלה למה נכנסה לחופה, אבל בכל זאת יש דברים שאין ראוי לדבר עליהם בגלוי. [ורק אנשים פחותים וגסים מדברים על כך ברבים, וגם הם חשים שבגסות שבדבר שהרי מתעוררים מזה לשחוק].

והסיבה לכך היא מכיון ששונה יצר תאוות העריות משאר צרכי החיים, כגון אכילה ושתייה, שכן בשאר עניינים יש בטבע האדם גבול שהוא מרגיש אימתי עובר את המידה הראויה. אולם ביצר זה למרות שבמידה מוגבלת מותר וראוי לעסוק בכך, אך יש לו טבע שסוחף את האדם לשקוע לגמרי בענייני הגוף השפלים, ומציף את מחשבותיו בענייני דמיונות גוף וציווי זימה, וכל דעתו נתונה רק בזה, והשקיעה במידה כה רבה בענייני גופניות, היא כבר מעוררת גועל ומיאוס.

ולכן אפוא מוכרח האדם לשם גבול איתן בנפשו, שלא להתעסק בזה רק בתחום הראוי. ואף שאין צריך האדם לדכא ולרמוס את טבעו, אך כן מוכרח הוא לרסן את עצמו ולקבוע מסגרת שלא לגלוש מעבר לראוי, שאם לא ישים לעצמו גדר הוא בוודאי ייסחף, שאין אפטרופוס לעריות, וכמו שאמרו חז"ל (ויקרא רבה כד, ו, מובא ברש"י ריש קדושים) 'כל מקום שאתה מוצא גדר ערווה אתה מוצא קדושה' [מה שאין כן באכילה ושתייה שאם עובר את גבול הראוי אין נפשו שוקעת בזה, ואין בזה חילול של גבול הקדושה].

הכוונה להיות קדוש, היא להתרומם להיות אישיות בעלת צלם אלוהים, ולא בהמה. ה' בחר בעם ישראל כדי לרומם אותם להיות משהו מעבר לגוי פשוט. התעסקות בתאוות אינה מעשה של רוע, אבל היא חומריות וגשמיות יתר על המידה, וחומריות צריך לקחת במידה, כשלוקחים מעבר למידה הראויה שוקעים בזה, והאדם מלא תחושת מיאוס וגועל נפש, והוא עצמו מרגיש פחות ואינו מוצא מקום לעצמו. וזו המסגרת המחוייבת שאין ליהודי לפחות ממנה, ולמעלה מזה יש מדריגות רבות לפי רוממות האדם ולפי טבע נפשו.

כי מלבד עצם העוולה שמעוות את רוממות אישיותו, אזי התעסקות בחמריות עד להיסחפות הורסת את תחושת העדינות ואת האפשרות להרגיש רגשות עדינים של השגות בה', הרגשות של יופי ושל צדק. אכילת שקצים ורמשים מקלקלת את הרגישות הטהורה של האדם. ואותו דבר בעריות.

יהודי נועד להתקרב לקדושה חיובית, דהיינו לחוש השראות רוממות והשגות עדינות בדעת אלוהים, שעל ידם הוא מתחבר לאלוהים, וכן להרגיש צדק ויופי של צדק. כשיוצאים ממדריגות הטהרה, האישיות העדינה של האדם נהרסת ומאבדת את הכושר להתחבר לרגשות עדינים, ובוודאי להשראות מרוממות.

תחום מצוות התורה שיסודן ברגש ה'קדושה', שיש בו נימה של פרישות, אמנם מאתגר את האדם מול טבעו האנושי המבקש את סיפוק צרכיו. ומציב בפניו את השאלה היכן הוא הגבול, ומה בעצם רצון נותן התורה מאתו. ומצד אחד ישנה גישה קיצונית, ולפיה הרצוי הוא שנדכא בכל הכוחות את רצונותינו, נרמוס בגבורה את טבע גופינו, ונתעלם מצרכיו עד מקום שאנו מסוגלים, ונשתמש בענייני העולם רק במידת ההכרח בלבד. שהרי בלאו הכי העולם הזה אינו אלא מקום זמני, והוא מלא תלאות וסבל, ואשרי מי שעובר בו ואינו נוגע בו כמלא נימה. וכעניין שאמר רבינו הקדוש בשעת פטירתו (כתובות קד, א) 'לא נהניתי אפילו באצבע קטנה'.

אך גישה זו אינה מקובלת כדרך לרבים, והדעת אינה סובלת שכל העולם כולו לא ניתן אלא לניסיון וסבל. וגם חלק ניכר מהמצוות וההברכות מבוססות על הנאת האדם מן העולם, שכנגד זה הוא מתחייב בעבודה של הכרה בגדולת ה' והכרת הטוב והודאה. וסוגיא זו של הנאה ופרישות, היא רחבה וצריכה דיון רחב וביאור בפני עצמה, המטרה כאן היא רק למצוא את הדרך להבין שדרישת התורה תהווה איוון מסוים בין שני כוחות משיכה המתמודדים בנפש האדם.

אף שתיקרו של מתח זה מתקיים בתחום מצוות ה'קדושה', אולם במבט יותר רחב התמודדות זו קיימת גם בשני התחומים המקבילים. הן בתחום 'צדקה ומשפט', כשהנטייה הטבעית מושכת לעבר האגו בלי להתחשב בזולת. והן בתחום 'עבודת ה'" שהנטייה הטבעית מושכת לעבר עצלות והעדר התבוננות. התמונה הכללית היא של טבע ארצי המבקש את נטיותיו הגולמיות, ומולו תביעת התורה להתרומם ולקיים את מה שנכון ומוסרי. ועלינו לבאר בהגדרה ברורה את היחס בין רצון החיים הטבעי לבין צורת החיים הנתבעת על פי התורה, ונבאר זאת בהמשך.

באר היטב" - בשבעים לשון

(כז, ח) "וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת, באר היטב". ופירש רש"י - 'בשבעים לשון'. בספר 'יערות דבש' לר"י אייבשיץ (ח"א דרוש ב') תמה על מה שאמרו חז"ל שבעת תרגום התורה ליוונית היה יום צרה וצער, שהרי מבואר בגמרא שכאשר נכנסו ישראל לארץ נצטוו לכתוב את כל התורה בשבעים לשון. [וכן הקשה קושיא זו בשו"ת מהר"ץ חיות סימן לב, עיי"ש מה שתירץ באופן אחר]

ותירץ ביערות דבש דודאי תורת ה' תמימה וניתנה להעתיקה בכל לשון, דהיינו כשהיא נעתקת כדן וכדת, אבל כשהיא נעתקת בזיוף ובטעות הוא איסור גמור ופגם גדול לשקר בתורת ה', ולכך בימי מיתת משה, שעדיין ידעו פירוש התורה על בוריה, היה מותר להעתיק התורה לשבעים לשון, משא"כ בימי תלמי שכבר גברה השכחה, ועלו פירושים שונים בתורה ובמקרא, ולזה היה קשה להם להעתיקה לכל יהיה בו ח"ו דבר כוזב מנגד לאמת, וזהו שהיה חושך ג' ימים. ועיי"ש שהביא כמה דוגמאות שקשה מאד להעתיק מלשון אל לשון כראוי. עיי"ש שהרחיב בזה.

ויש להוסיף על דבריו שאין זה רק משום שבימי יהושע ידעו פירוש התורה היטב והיה בכוחם לתרגמה כראוי, לעומת הדורות המאוחרים שכבר נשתכחה מהם פירושה המדויק. אלא נוצר גם הבדל במהות הדברים, דהנה נחלקו בזה בש"ס (ברכות יג. ועוד), האם 'תורה בכל לשון נאמרה', או 'בלשון הקודש נאמרה'. ופסקינן (שם) כמ"ד בכל לשון נאמרה. ואמנם רש"י פירש שהכוונה שהתורה לקרותה בכל לשון. אולם בתוספות (שם ד"ה בלשון) כתבו - 'שכל דבור ודבור שהיה יוצא מפי הקב"ה, היה מתחלק לשבעים לשון'.

ומעתה מבואר שיהושע לא הוצרך כלל 'לתרגם' מלשון הקודש, אלא ידע כיצד נמסרה התורה בשבעים לשון מפי הגבורה, ששמע מפי משה, וכמו שמצינו שמשא אמר לישראל את התורה בערבות מואב 'הואיל משה באר את התורה הזאת' גם כן פירש רש"י בשבעים לשון פירשה להם. ומשם ידעו באותו הדור לכתוב את התורה בשבעים לשון, כפי שניתנו מפי הגבורה. אולם כאשר שבעים הזקנים כתבו את התורה ליוונית הרי לא ידעו את התורה אלא מלשון הקודש, והיה עליהם 'לתרגם' מלשון הקודש ללשון יוונית ולערוך את התורה מכלי לכלי, ותרגום זה משפה לשפה גורם במקומות מסויימים לעיוותים וחוסר דיוק. ולכן זה יום צרה וחושך שנגרם להחשכת אור התורה.

ויש לבאר עוד שמה שאמרו שתורה בכל לשון נאמרה, היינו שמשא שמע את התורה בגילוי נבואי בשורש בהבנת עצם הדברים אשר למעלה מחילוק לשונות, אלא שגם ניתנה לו בהשתלשלותה בשבעים לשון.

והצורך בשמיעה בשבעים לשון, הוא מפני ששלימות הבנת התורה להשיגה לאמיתתה מכל צדדיה כפי שהיא בשרשה הראשון כפי שניתן למשה, זה אפשר רק אם ישמעו אותה בכל השבעים לשון, כי יש עניינים שניתן להביע אותם בלשון אחרת יותר במדויק מאשר בלשון הקודש. ולכן כאשר לימד את משה את התורה 'הואיל משה באר את התורה' פירשה להם בשבעים לשון שאין זה עבור האומות אלא עבור שלימות השגת התורה שניתנה בכל לשון. וזה נקרא 'באר היטב' ואפשר שזה הטעם שסנהדרין ידעו בשבעים לשון כי כדי לדעת את התורה מכל הצדדים נצרך להכיר בכל ע' לשון ואכמ"ל.

כלומר שחכמת התורה עצמה היא למעלה מחילוק לשונות אלא היא עצם הבנת הדברים שאין לה מילים, [כשם שאין אדם כועס בעברית, ואינו שמח באנגלית, כך הרגשת האמת אין לה שפה] ואפילו לשון הקודש היא כבר תמורה והורדה של הדברים לשפת דיבור, ואין הבנתה מושלמת בפני עצמה כי עדיין יש תיבות ומשמעויות שאינם נכללות בשפה, וכדי לבטא את כל האמת שבתורה זה רק על ידי שבעים לשון, שבאחת השפות תהיה השלמה למה שחסר בלשון הקודש, ורק מכל השפות יחדיו תובן כל כוונת התורה. [וזה הטעם שסנהדרין היו צריכים להיות בקיאים בשבעים לשון].

[ולדוגמא בעלמא, יש בלשון הקודש מילת 'יום' שמשמעותה לפעמים מעת לעת, ולפעמים רק שעות האור, ורק על ידי לשון אחרת אפשר לבאר היטב, כגון ויקרא אלוקים לאור יום ומתרגם 'יממא', ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד מתרגם 'יומא חד'].

ויש בזה עניין נפלא שבשבעים לשון נשלמת קומת התורה, משום שיש שבעים סוגי דעת בבני אדם, וכפי שמצינו שבעים איש בסנהדרין, וזה הטעם שיש שבעים אומות כלומר שבעים סוגי טיפוסים, וכל לשון מבטאת את סוג הדעת של אומתה, ורק בכל סוגי הדעת יחדיו עולה בירור האמת של התורה בשלימות, ולכן כשעם ישראל הגיע למספר שבעים אז החלו להיחשב עם.

וזה גם מסייע לנו להגדיר את מהות ספר דברים, על פי שכתב רש"י בתחילת הספר (א, ה) 'הואיל משה באר את התורה הזאת', וכתב רש"י בשבעים לשון, כלומר שלעומת ארבעת חומשי התורה הראשונים, שנתנו לישראל באופן חתום בלשון הקודש, שאף שנתנו מאת ה' למעלה מגדרי לשון, נתנו לישראל בלשון הקודש, בלי התחברות עצמית לדברים. אבל ספר דברים ניתנה

מלכתחילה כפי הכלים האנושיים של הקליטה "הואיל משה באר", בשבעים לשון. ותואם עם המובא בספרים (רצה"כ ועוד) עפ"י הזוהר, שספר דברים הוא שורש של תורה שבע"פ, כי ניתן להם בדרגה של הבנה אנושית.

